

Poštovani gosti, cijenjeni učesnici,

dobrodošli na Četvrtu međunarodnu konferenciju „Stop negiranju genocida i holokausta“, koju Pokret „Majke enklava Srebrenica i Žepa“ i Udruženje žrtava i svjedoka genocida, organiziraju. istrajavajući u svojoj, ^{N, MALO} nimalo lakoj borbi za istinu i pravdu.

Vaš dolazak na konferenciju vraća nam nadu da u toj borbi nismo sami, iako se ponekad upravo tako čini.

Vaše prisustvo, također, ^{uvjerava} nas da razumijete koliko je važno ne zaboravljati prošlost, žrtve i zločine, suočiti se i učiniti sve da se spriječi njihovo ponavljanje.

Institucije i organizacije iz kojih većina vas dolazi, uglavnom, znaju s kakvim probleme se svakodnevno suočavamo, a koji su uzrok nezadovoljstva žrtava procesuiranjem odgovornih za genocid i drugi zločine u Bosni i Hercegovini, procesom ekshumacija i identifikacija, i nepostojanjem zakona, kojima bi na državnom nivou bilo riješeno pitanje kažnjivosti negiranja i minimiziranja genocida, veličanja zločina i zločinaca, te prava žrtava torture.

U Bosni i Hercegovini, posebno u Republici Srpskoj, ali i u Srbiji, jačaju snage koje negiraju genocid. Genocid negiraju političari, profesori, akademici, Srpska pravoslavna crkva, javne ličnosti, i niko zbog toga nikada nije kažnjen.

U isto vrijeme, u svijetu jača antisemitizam i sve su glasniji oni koji negiraju holokaust i milione žrtava tog zločina.

Zbog toga, mi, majke, i sve druge preživjele žrtve i svjedoci genocida u Bosni i Hercegovini želimo, i imamo obavezu, ovom konferenciom dati svoj doprinos u borbi protiv negiranja genocida i holokausta. Svjesni koliko su opasne posljedice negiranja zločina, kolika je to

uvreda za one koji su preživjeli i prijetnja budućnosti u kojoj bi bolji život trebala imati naša djeca i unuci, udruženja žrtava od ove godine pokreću i projekat: „Stop negaciji genocida“.

Cilj nam je doprinijeti podizanju svijesti o počinjenim zločinima, suočavanju mladih generacija sa prošlošću i promovisati ljudska prava svakog čovjeka.

Želim danas reći da se prava nas, preživjelih žrtava, i članova porodica ubijenih stalno krše, a da se pravosnažne presude Haškog tribunala, Međunarodnog mehanizma za krivične sudove i Suda BiH, kojima su ubice naših sinova, muževa i braće, ili nalogodavci i planeri masovnih zločina osuđeni, ne poštaju. A te presude su tek dio ~~satisfakcije~~ i ~~minimum~~ pravde za žrtve.

Bez obzira na to što smo ponekad bili nezadovoljni odlukama Haškog tribunala, moram da kažem da je Tribunal dao nadu žrtvama da će odgovorni za njihovu patnju i smrt članova njihovih porodica biti osuđeni, dao je priliku da se čuje glas preživjelih, prikupio je ogroman broj dokaza.

Od Međunarodnog mehanizma za krivične sudove očekujemo da pravednim presudama na suđenjima koja još traju, ispravi greške i propuste učinjene na suđenjima nekim od najodgovornijih za genocid i druge zločine. Sada od tužilaštava i sudova u BiH očekujemo puno više rezultata. Haški tribunal u brojnim presudama utvrdio je da su u BiH počinjeni ratni zločini, zločini protiv čovječnosti i teška kršenja Ženevske konvencije. Za pomaganje, podržavanje, udruživanje radi izvršenja genocida i učešće u izvršenju genocida u Srebrenici, Haški tribunal izrekao je pet pravosnažnih presuda. Sud BiH izrekao je samo jednu pravosnažnu presudu za genocid Miloradu Trbiću.

U martu ove godine, Međunarodni mehanizam za krivične sudove izrekao je pravosnažnu, doživotnu kaznu zatvora zločincu Radovanu

3

Karadžiću, i osudio ga za genocid i druge zločine u Bosni i Hercegovini. Ovom presudom osuđena je jedna zločonačka ideologija, politika i projekat koji su imali za cilj istrebljenje Bošnjaka-muslimana i drugog nesrpskog stanovništva u BiH. Karadžić je osuđen za genocid u Srebrenici, ali nije za genocid u sedam opština izvršen tokom 1992. godine. I to je velika nepravda. Ipak, od onog dana kada je zločincu izrečena doživotna kazna, ništa više nije isto.

Prsuda Karadžiću mora biti opomena tužilaštvima u BiH da počnu koristiti pravosnažne zaključke iz haških presuda.

Vladavina međunarodnog humanitarnog prava zavisi od krivičnog gonjenja i pravednih presuda nalogodavcima i izvršiocima genocida i drugih zločina na suđenjima u BiH, Srbiji i Hrvatskoj.

Sa ove konferencije želimo poručiti da rad pravosudnih organa BiH, kao i pravosuđa u Srbiji i Hrvatskoj, mora biti garant da te zemlje i njihove institucije neće biti sigurno utičiste zabjegunce koji su učestvovali u zločinima, niti ostati nijemi na uporna negiranja genocida i drugih zločina. Ne smije biti nedodirljivih kada je pravda u pitanju, jer zločin ne zastarijeva, a i negiranje je zločin, koji mora biti kažnen.

Mi majke nismo umorne od svoje borbe za istinu i pravdu, i nećemo odustati dok god smo žive, dok god nas služi zdravlje, glas i sjećanje, dok god dišemo, ali smo, ipak, razočarane nečinjenjem i šutnjom brojnih institucija i pojedinaca, međunarodnih i domaćih i izostankom reakcija na uporno negiranje genocida i njegovih posljedica.. Morate nas razumjeti. Mi koji smo u zaštićenoj enklavi UN-a-Srebrenici prije genocida ^{preživjeli} preživljavali golgotu, zaboravljeni smo, izdani i ostavljeni onda kada smo najviše računali na podršku i pomoć, i bili sigurni da će svijet zaustaviti ubijanje hiljada nevinih ljudi,. Umjesto zaštite,

svijet je dozvolio da se nad Bošnjacima Podrinja izvrši genocid. I zato je naša borba počela već u julu 1995. godine.

Kao što sam rekla na početku svog obraćanja, često nam se čini da smo u toj svojoj borbi, mi, majke, usamljene. ali smo istrajne i odlučne da ostanemo, kao i do sada, prva linija odbrane od zaborava. Na to nas obavezuju naši šehidi. Svi oni, čija su imena urezana na bijelim nišanima u Potočarima, oni, čije kosti i leže bačene u masovne grobnice, sakrivene ispod deponija smeća, u zaraslim livadama ili po šumama. Puno je onih koji znaju gdje su grobnice, ali neće da nam kažu.

Mi, majke smo izabrale istinu i borbu za pravdu, umjesto osvete. Izabrale smo strpljenje, iako smo često nailazile na zatvorena vrata, nerazumijevanje, poniženja, lažna obećanja... Naša najveća želja bila je da naše šehide, naše sinove, braću, muževe, kada ih pronađemo, vratimo tamo odakle je većina njih odvedena u smrt. U Potočare. I u tome smo uspjele. Mezarje i Memorijalni centar Potočari postoje zahvaljujući, prije svih, majkama. Osjećale smo i znale da mezarje mora biti baš tu, da bi tako i naši sinovi željeli. Znale smo da je to naša najveća bitka koju smo morale izboriti. Znale smo da će to biti najsnažniji, najboljnji, najvažniji dokaz o genocidu. Uspjele smo zato jer smo se u svom bolu najbolje razumjele. Potočari su trajno svjedočanstvo o genocidu i sada, a bit će i onda, kada više ne bude nas. Naša je želja da više nikad nijedna majka ne osjeti tu bol kad djeteta više nema, i kada ne zna ni gdje su mu kosti. Zato su Potočari opomena cijelom svijetu.

U mezarju Memorijalnog centra Potočari svoj smiraj do sada je ukopano 6.610 žrtava. Njihovi posmrti ostaci pronađeni su u desetinama masovnih grobnica Podrinja, Prije nego što su ih zločinci

5

ubili, na oči su im stavljali poveze, a ruke vezali žicom. Umirali su gladni i žedni.

Još tragamo za više od hiljadu žrtava, i dok negatori genocida, sramno, masovne grobnice u kojima su se nalazila tijela naših sinova, nazivaju „humanim i higijenskim“ činom, vrijeđajući i naše mrtve, i nas žive, mi se pripremamo za obilježavanje 11. Jula, 24. godišnjice genocida u Srebrenici i ukop identifikovanih žrtava. I to je naša istina, to je naša bol dok smo žive.

Zakon nestalih

BiH ima Zakon o nestalim osobama, koji se, uglavnom, ne provodi. Mjesta masovnih grobnica, kao ni mjesta masovnih pogubljenja žrtava nisu obilježena. Fond za podršku i pomoć porodicama nestalih nikada nije osnovan. Oni koji negiraju genocid godinama ne dozvoljavaju usvajanje zakona o zabrani negiranja i iminimiziranja genocida i drugih zločina, niti usvajanje Rezolucije o genocidu u Srebrenici.

Rezolucija

Zato pozivam nadležne da uvaže sugestije udruženja žrtava u vezi sa Strategiom za rad na predmetima ratnih zločina; pozivam nadležne, u ime porodica nestalih, da regionalna saradnja dobije svoj pravi smisao. Otvorite arhive, dajte informacije, olakšajte porodicama, realizujte ono na šta se iznova obavezujete samo na Međunarodni dan nestalih.

Drago mi je da su na ovu konferenciju došli studenti iz BiH i regije. Vama hoću da kažem da ćete u budućnosti morati nositi veliki teret, ako ne budete razumjeli da je važno suočiti se sa prošlošću. Kolektivne krivice nema, ali ima kolektivne odgovornosti, ako pristanete na negiranje genocida i šutnju. Svako ko je odgovoran za neki zločin, za to mora odgovarati. Ne može se skrivati iza svoga naroda. Nikada nemojte pristati da okrenete glavu od zločina za koji vam neko kaže da ima opravdanje i da je učinjen i u vaše ime.

Zato danas jesmo ovdje i sa vrlo jasnim ciljem: da učinimo sve što je u našoj moći da podsjetimo na genocid i holokaust, da kažemo STOP negiranju svakog zločina, jer negiranje i šutnja, kao i zaborav, vode novom zločinu.

FALDA Štovte dojli

Hvala vam još jednom svima što ste smatrali da je važno da kao gosti ili učesnici budete dio Četvrte međunarodne konferencije „Stop negiranju genocida i holokausta“. Nadam se da će poruke sa ove konferencije imati odjeka u BiH, regiji i cijelom svijetu.

Želim vam uspješan rad i ugodan boravak u Sarajevu.